

Finantza eta ekonomia krisia

Badago alternatibarik

Herritarrak krisi ikaragarria jasaten ari dira “merkatuek” eraginda. Banku handiek, nazioarteko inbertitzaileek, Nazioarteko Moneta Funtsak, eta Europar Batasuneko gobernuek osatzen dituzte merkatu horiek, eta kontzientzia publikoan zabaldu nahi dute ez dagoela beste alternatibarik kapitalismo basatia baino. Baina bai, badago alternatibarik. Horixe azaldu digute Vicenc Navarro, Juan Torres eta Alberto Garzón adituek *Hay alternativas* liburuan.

DANIEL UDALAITZ

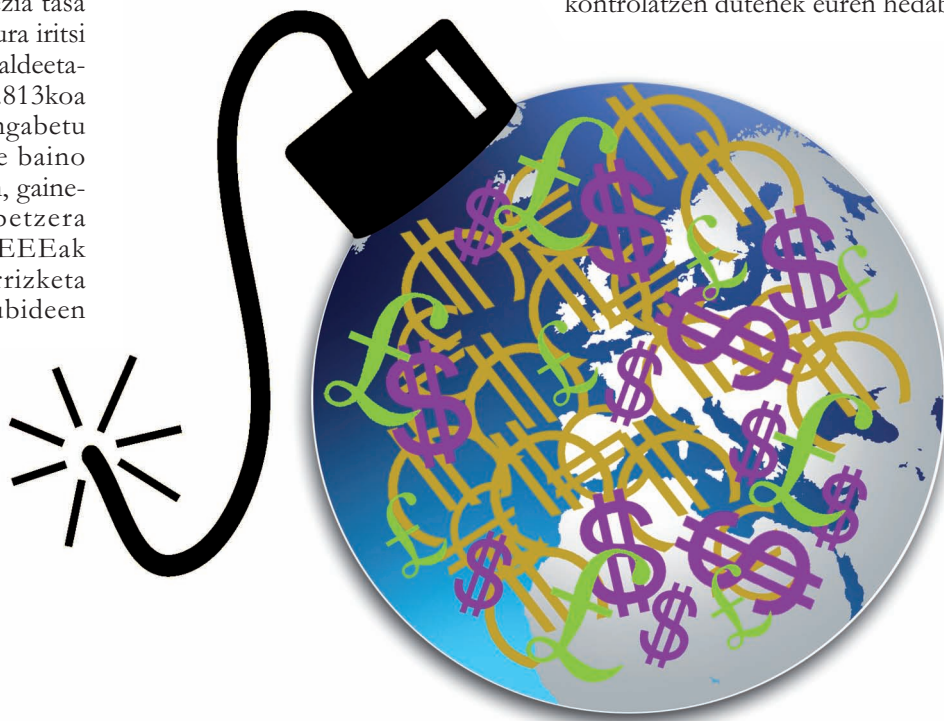
HILDAKO GEHIAGO uzten ditu bide bazterrean, egunetik egunera, finantza, ekonomia eta lan munduko krisiak: enpresen itxiera, ordainketak etetea, kiebrak, Enplegu Erregulazio Espedienteak (EEE), langabetuen zerrenda etengabe handitzea –Espainiako Estatuan ia bost milioi langabetu daude (%20) eta Frantziako Estatuan ia hiru milioi (%9,3)–, murrizketak... Nahikoa da egunkarietako lerroburuak irakurtzea esaten ari garena ziurtatzeko.

Hego Euskal Herrian, egoera ez da oso bestelakoa. Langabezia tasa hazten ari da eta %14 ingurura iritsi da jadanik. Azaroan, lau lurraldeetako langabetu kopurua 190.813koa zen, urrian baino 3.441 langabetu gehiago eta duela urtebete baino 15.299 gehiago. 2012 urtean, gainera, ez dirudi egoerak hobetzera egingo duenik. Izan ere, EEEak ugaritzen ari dira, eta murrizketa sozialak eta langileen eskubideen

kontrako erasoak bidea egiten ari dira enpresa publiko eta pribatuetan. Bazterturik dauden herritarren diru-sarrerak, alegia, errenta basikoarekin ozta-ozta bizi direnenak urritzen ari dira, eta jende gutxiagorengana iristen dira gainera. Esklusioren eta pobrezia-aren zakua loditzen ari da. Hurrengo urtean atzeraldia espero da ekonomian, esportazioak gutxituko baitira –Euskal Herriko ekonomiarentzat oinarrizko arloa– eta kontsumoak behera egingo baitu.

Bitartean, krisitik ateratzeko errezeta bakarra defizit publikoa murriztea dela diote, inbertsioa abandonatu eta merkatuei errentagarritasuna bermatzeko. Aldiz, erreforma fiskala ahanzi dute, baita amarruak eta paradisuak pertsegitzea ere, bankariek eta aberastasun handiek ederki asko ezagutzen dituzten horiexek hain zuzen. Eta horrela, langabezia eta desberdintasun soziala haztea baino ez dute lortu.

Egoera are larriagoa da, kontuan izaten badugu gizartea gidatzen eta kontrolatzen dutenek euren hedabi-

Finantza krisiak arriskuan jarri du mundua agintzen duen sistema kapitalista. Ekonomia eredu horretan sakontzea eta herritarren ongizatea murriztea baino ez dute proposatu nazioarteko liderrek. Hainbat adituren ustez, aldiz, badago alternatibarik.

Abenduaren 9an Bruselan egindako Europako Kontseiluaren goi bilera. Batzar erabakigarritzat jo zuten askok euroaren krisiari eta oro har Europa jasaten ari den finantza astinduari aurre egiteko.

deak erabili dituztela iritzi publikoan porrot sentsazioa zabaltzeko, eta kapitalismo basatia baino beste alternatibarik ez dagoen ideia erroztzeko. Merkatu horien ase ezinezko goseari eta harrapaketari laguntzen diote horrela.

Badago alternatibarik

Ez da egia alternatibarik ez dagoenik. Badaude. Azken urteotan ekonomista ugari ari dira alternatiba horiek teorizatzen. Esaterako, 2010ean Frantziako lau akademikok *Manifeste d'économistes atterrés* (Ikaratutako ekonomisten manifestua) idatzi zuten alternatiba horiek plazaratuz, eta hilabete gutxiren buruan 3.000 pertsona kualifikatuaren babesa jaso zuten. Berrikitan, beste hiru adituk lan zorrotza idatzi dute ildo beretik. Kataluniako Vicenc Navarro zientzia politikoetako katedradunak, eta Espainiako Juan Torres eta Alberto Garzón ekonomistek idatzitako *Hay alternativa. Propuestas para crear empleo y bienestar social en España* (Badago alternatibarik. Espainian enplegua eta ongizate soziala sortzeko proposamenak) liburuaz ari gara. Argitalpena www.rebellion.org wegunean irakur daiteke oso-osorik pdf formatuan. Hasiera batean Prisa taldeko Santi-

llana argialetxeak eraman behar zuen paperera, baina azken orduan egileei jakinarazi zien ez zela publikatuko. Ondorioz, Internetez kontsultagai jartzea erabaki zuten. Zein interesi erantzuten dio Prisa?

Liburuaren aitzin-solasa Noam Chomsky idazle ezagunak idatzi du, eta bertan dio bizi dugun egoera honek ez diela “naturaren legeei, arau ekonomikoiei edo izenik gabeko indarrei erantzuten, erakunde-egiturek euren mesedetarako hartutako erabaki zehatzei baizik”. Chomskyk dioenez, horrek berdin segituko du, baldin eta erabaki eta planak itzularazten ez badira ekin-tza eta mobilizazioekin. Bere ustez, konpromisoa behar da epe motzera egingarriak diren programak aurrera ateratzeko, baita “erakunde zapaltzaileek duten zilegitasunik gabeko autoritatea zalantzan jartzeko” ere. “Garrantzitsua da alternatibak badaudela nabarmen-

Noam Chomsky idazlearen ustez bizi dugun egoerak erakunde-egiturek euren mesederako hartutako erabaki zehatzei erantzuten die

tzea” dio pentsalariak eta M-15eko mobilizazio gisakoak jartzen ditu adibidetzat.

Horretarako, 115 proposamen zehatz egin dituzte liburuan. Esaterako, mundu mailako gobernu bat osatzearen alde daude, talde pribatu multinazionaleri boterea murrizteko eta bestelako mundua eraikitzeko. Nazioarteko erakunde demokratizazioa eskatzen dute (Mundu Bankua, Nazioarteko Moneta Funtza eta Nazio Batuen Erakundea), aberastasunari loturik ez dauden eta beto eskubiderik ez duten botoekin. Finantza arloan zera proposatzen dute: espekulaziorako balio lezaketan finantza ohitura eta produktuak, maiztasun handiko eragiketak, banku-sekretua eta paradisu fiskalak debekatzea. Finantza eragiketentzako zergak ere eskatzen dituzte ekonomistok, eragiketaren erabilgarritasun sozialaren araberakoak.

Europar ogasun publikoaren alde

Vicenc Navarrok, Juan Torresek eta Alberto Garzónek europar estatu konfederatua proposatzen dute, azken batean. Zentzu horretan, Eurobako Banku Zentrala eraberritu behar dela eta Europako Parlamentuan azalpenak eman beharko lituzkeela diote: “EBZ

Erantzukizunak argitzetik harago, kontsumo eta produkzio eredua aldatzeko proposamenak ere egiten dira Internetez zabalduriko liburuan

egiazko banku zentrala bihurtu beharko litzateke, eta ez egun dena: bankuen *lobby* bat". Horrez gain, europar ogasun publiko bat ere eskatzen dute, orduan eta errenta altuagoa izan orduan eta karga fiskal handiagoa ezarriko duen gehikortasun izaera sakona izango duena. Kalifikazio agentzia pribatuei zor publikoa neurtzea debekatu beharko litzatekeela ere diote egileek eta horretarako agentzia publikoa sortzeko beharra ikusten dute. Europako Inbertsio Bankua indartzearen alde dira, inbertsio horiek egungo garapen eta produkzio eredua aldaraztera bideraturik badaude behinik behin.

Liburuan, kapitalaren kontrolaz asko hitz egiten dute, mugimendu espekulatzaileekin amaitzeko modu bakartzat baitute kontrol hori. Bestalde, Europan soldatak ezartzeko koordinazioa behar dela uste dute Navarrok eta bere bikideek; hori lortzeko, Europa osorako hitzarmen-kolektiboak dituzte aipagai, lanaren eta kapitalaren arteko akordioa egitea alegia, errentan soldatek duten pisua pixkanaka errekuiperatzeko helburuz, beti ere: "Bhaduri eta Marglin-en eruditik abiatuta egin diren ikerketa enpirikoek diote Europako ekonomia gehienetan hazkunde ekonomikorako onena soldatak igotzearen alternatiba dela".

Krisiaren erantzuleak depuratu

Baina batez ere, krisiari aurre egiteko berehalako erantzunak behar dira. Finantza eta ekonomiaren arloan munduan esanguratsuak diren pertsonak osatutako batzorde bat osatu eta ardurak depuratzeko ezinbestekoa dela diote alternatiba plazaratu duten ekonomistek. Esaterako, Espainiako Estatuan higiezin burbuila sortu eta zorraren

Hay alternativas liburua Sequitur argitaletxeak eta Espainiako ATTAC elkarteak argitaratu dute Internetez, Prisa taldearen Santillanek paperera eramateari uko egin eta gero.

maila muturreraino eraman duten politikari eta agintarien erantzukizuna argitu beharko luke batzorde horrek.

Zor publikoari dagokionez, adituen arabera, sinatutako kontratuen auditoria egin beharko litzateke, zilegitasunik ez duten kontratuak aurkitzeko. Horrez gain, Europako Banku Zentralak zor publikoaren tituluak jaurtitzeko aukera izan dezala exijitzen dute, herrialdeen aurrekontuak eta laguntzak finantzatzea lagunduko bailuke horrek. Europako edozein erakunde egitura aldatzeko, erreferendum loteslea ere proposatzen dute Navarrok, Torresek eta Garzónnek.

Lehendik pribatizatzeko prozesuak jasandako enpresa handien eta aurrezki kutxen nazionalizazioa ere eskatzen dute, "baina ez banku pribatu arduragabeek orain arte egin duten negozio bera egiten jarrai dezaten" diote, baizik eta produkzio jardura jasangarriak finantzatzeko eta merkatal banku pribatuaren kontrapisua izan dadin. Bestalde, banku publiko handi bat sortu beharko litzatekeela uste dute, gisa horretan enpresek eta laguntza behar duten norbanakoek kredituak

aiseago lortzeko. Ildo horretan, bankuek eta finantza aktiboek lortutako ohiz kanpoko etekinei zergak jartzea derrigorrezkoa dela diote.

Baina erantzukizun eta zigorretatik harago, kontsumo eta produkzio eredua aldatzeko proposamenak ere egiten dira Internet bidez zabalduriko liburuan. "Ekonomista konbentzionalek BPGan soilik jartzen dute begia (...) baina ez badituzte aintzat hartzen energia gastu erreala, hondakinak, eta hazkunde horrek dakarren naturaren kontsumoa, erabat engainagarriak diren kontuak egiten dituzte. Gisa horretan, naturaren oinarrian ezinezkoa den produkzio eta kontsumoa bultzatzen dute". Horren aurrean, ekonomia ekologikoagoa (ikus NET HURBIL, 48 orrialdean) lehenetsi behar da, eta tokian tokiko enplegua sortzeko, adibidez, nekazari eta lehengai saltzaileen kooperatibak interesgarriak dira egileen aburuz; produktuak herrietan banatzea ekarriko luke bitartekariak egun duten pisu demasa arintzea. Funtsezkoa da produzitzen eta kontsumitzen diren tokiak hurbiltzea "merkatal zentroen kulturarekin" amaitzeko bidean. Jakina, horretarako herrietako merkataritxikiei finantzatzeko lagundu behar zaie.

Vicenc Navarrok, Juan Torresek eta Alberto Garzónnek neoliberalismoaren filosofiaren ardatzak desmuntatzen dituzte liburu honen bidez eta beste Europa bat posible dela aldarrikatzen dute. ■

MARCOS
okindegia

**Benetako
aitzinako ogia**

☎ 943 450 966
Ubarburu pasealekua, 113
Astigarraga (Gipuzkoa)